

Bilaga med fullständig projektbeskrivning får omfatta
högst 3 sidor. Se hemsidan för närmare beskrivning av
efterfrågat innehåll.

1. Uppgifter om sökande

Namn på huvudsökande (lärosäte /del av lärosäte eller annan organisation) Linnéuniversitetet, Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap (PPI)	
Organisationsnummer 202100-6271	
Utdelningsadress Stagneliusgatan 14	Ortsadress (postnummer och ortsnamn) 391 82 Kalmar

Kontaktperson Maria Hedlin	Mobiltelefon 0736-149200
Telefon (inkl. riktnummer) 0480-446 440	
E-postadress maria.hedlin@lnu.se	

Eventuella medsökande/samarbetsorganisationer Karlstads universitet, Behörig företrädare: rektor Kerstin Norén Kontaktperson: Magnus Åberg , Centrum för genusforskning Universitetsgatan 2, 651 88 Karlstad
--

2. Allmänna uppgifter

Projekttitel Lärarutbildningen utmanar genus	
Sökt belopp (kronor) 835 650 kr	Hur lång tid beräknas projektet pågå? september 2010 – juni 2011
Bankkonto/giro (inkl. clearingnr.) eller Plusgiro 50816-8	

Medel för projektet har även sökts från	Sökt belopp (kronor)
Medel för projektet har beviljats från	Belopp (kronor)
Eventuell egen medfinansiering	Belopp (kronor)

ANSÖKAN om medel från Delegationen för jämställdhet i högskolan

Bilaga med fullständig projektbeskrivning får omfatta
högst 3 sidor. Se hemsidan för närmare beskrivning av
efterfrågat innehåll.

Projektet avser (möjlighet att kryssa i mer än ett alternativ):

- ☒ Könsbundna utbildningsval till högskolan
☐ Minskningen av andelen män som söker sig till högre utbildning
☐ Skillnader mellan kvinnor och män vad avser studietakt, avhopp och benägenhet att avlägga examen
☐ Kvinnors och mäns skilda möjligheter till forskarkarriär
☐ Den ojämna könsfördelningen på högre befattningar inom högskolan
☒ Annan fråga/andra frågor, nämligen: _____

Att lärarutbildare dels ska få en ökad kunskaps- och medvetenhetsnivå om genus- och jämställdhetsfrågor, dels ska hitta strategier för att utmana de vardagliga praktiker som motverkar jämställdhet. Via lärarutbildningen kan framtidens lärare därmed påverka och vidga könsnormerna för barn och unga.

Projektet avser (möjlighet att kryssa i mer än ett alternativ):

- ☒ Grundutbildning
☐ Förutsättningar för forskning
☐ Lärosätenas arbetsgivarroll/arbetsorganisation

3. Projektets innehåll

Under senare år har könsfördelningen inom lärarutbildningen lyfts fram som ett problem. Åtgärder för att komma tillrätta med detta har prövats, men enligt Högskoleverket har det varit svårt att påvisa att åtgärderna haft någon effekt.

Den könsmässiga obalansen i lärarutbildningen speglar en väldokumenterad samhällelig genusordning. Åtgärder som endast syftar till att rekrytera fler män riskerar att reproducera den ordningen. För att barn och unga ska göra utbildningsval fria från föreställningar om kvinnliga och manliga yrkesområden krävs mer långsiktiga och genomgripande åtgärder. Barn och unga behöver lärare som har kunskap för att utmana könsnormer och könskonventioner. För lärarutbildningen innebär detta att lärarutbildare måste bli mer medvetna om hur de bidrar till att reproducera genusordningen. Först därefter kan strategier formas för att utmana de föreställningar som bidrar till könsobalans i lärarutbildningen.

Syftet med det här projektet är att lärarutbildare dels ska få en ökad kunskaps- och medvetenhetsnivå om genus- och jämställdhetsfrågor, dels ska hitta strategier för att utmana de vardagliga praktiker som motverkar jämställdhet.

Lärarutbildare vid Linnéuniversitetet och Karlstads universitet kommer att delta i projektet. Dessa får grundläggande utbildning i genusrelaterade frågor, och därefter följer forskare lärarutbildarna i deras arbete. Genom att följa med i vardagsarbetets naturliga situationer synliggörs hur sociala relationer förstärker eller utmanar traditionella genusmönster. Fokusgruppsintervjuer kommer att genomföras med lärarutbildarna. Här diskuteras de mekanismer som hindrar eller utmanar traditionella genusmönster och jämställdhet mellan män och kvinnor. Som avslutning på projektet kommer vi tillsammans med lärarutbildarna formulera en handlingsplan för hur lärarutbildare kan agera för att underbygga jämställdhet i lärarutbildningen. Denna kommer sedan att spridas till landets samtliga lärarutbildningar.

ANSÖKAN om medel från Delegationen för jämställdhet i högskolan

Bilaga med fullständig projektbeskrivning får omfatta högst 3 sidor. Se hemsidan för närmare beskrivning av efterfrågat innehåll.

Projektets målgrupp/er

Projektet riktar sig främst mot lärarutbildare vid Linnéuniversitetet och Karlstads universitet, men projektet kommer att utmynna i en handlingsplan som kommer att spridas till landets alla lärarutbildningar.

Planerad fortsatt verksamhet efter avslutat projekt/bedömning av projektets förväntade bestående effekt

Projektet avser dels ge nya kunskaper om mekanismer som motverkar jämställdhet, dels utbilda lärare verksamma vid lärarprogrammet. Vid både Linnéuniversitetet och Karlstads universitet kommer projektet att ingå som en integrerad del av pågående jämställdhetsarbete. Stor vikt läggs vid att handlingsplanen ska hanteras som ett levande dokument även efter avslutad projekttid. Ny forskning och nya erfarenheter ska adderas kontinuerligt. De lärarutbildare som har varit involverade ska också efter projektet ha en fortsatt roll som resurspersoner i det dagliga arbetet inom respektive lärosätes lärarutbildning. Som ytterligare fortsättning på processen kommer Hedlin och Åberg att anlitas vidare för att följa upp verksamheten, hålla i seminarier och föreläsningar som berör genus och jämställdhet.

Dokumentation, uppföljning/utvärdering och resultatspridning

Projektet kommer att dokumenteras i en rapport som inkluderar en handlingsplan för hur lärarutbildare kan agera för att motverka traditionella könsnormer. Till rapporten kommer även att bifogas en sammanfattning av uppföljande intervjuer som görs med de deltagande lärarutbildarna. I dessa intervjuer får lärarutbildarna ge sin syn på projektet och sitt deltagande i det. En bestående effekt av projektet kommer att vara handlingsplanen som sprids till landets lärarutbildningar.

4. Budget

Intäkter ¹	Utgifter (kostnadsslag) ²	
Från Delegationen för jämställdhet i högskolan	Lönekostnader	428 000
söks 835 650 kr	Traktamenten etc	20 000
	Resor och hotell	81 000
	Gästföreläsare	40 000
	Litteratur	10 000
	Rapport tryck o distr.	40 000
	SUMMA	619 000
	+ OH 35% SUMMA	835 650

¹ Exempelvis sökta medel från Delegationen för jämställdhet i högskolan, andra sökta eller beviljade medel eller eventuell egen medfinansiering.

ANSÖKAN om medel från Delegationen för jämställdhet i högskolan

**Bilaga med fullständig projektbeskrivning får omfatta
högst 3 sidor. Se hemsidan för närmare beskrivning av
efterfrågat innehåll.**

² Exempelvis löner inkl. soc. avg., köp av tjänster, lokaler, resor eller information/marknadsföring.

ANSÖKAN om medel från
Delegationen för jämställdhet i
högskolan

Bilaga med fullständig projektbeskrivning får omfatta
högst 3 sidor. Se hemsidan för närmare beskrivning av
efterfrågat innehåll.

5. Övrigt och underskrifter

Övriga upplysningar
Projektet är ett samarbete mellan Linnéuniversitet och Karlstads universitet.

Datum 23 mars 2010
Sökandens underskrift <i>Maria Hedlin</i>
Namnförtydligande Maria Hedlin
Underskrift från behörig företrädare <i>Ingeborg Moqvist-Lindberg</i>
Namnförtydligande Ingeborg Moqvist-Lindberg, prefekt

Ansökan ska ha inkommit till Delegationen för jämställdhet i
högskolan senast den 1 april 2010 BÅDE elektroniskt (via
webansökan eller via e-post på jamstallldhetihogskolan [snabel-
a] education.ministry.se) OCH med reguljär post, i fyra
underskrivna exemplar, på adress:

Statens offentliga utredningar
Delegationen för jämställdhet i högskolan (U 2009:01)
103 33 STOCKHOLM

Ansökan till Delegationen för jämställdhet i högskolan

LÄRARUTBILDNINGEN UTMANAR GENUS

PROBLEMBESKRIVNING

"Fler män till läraryrket är att betrakta som en nationell angelägenhet" (Högskoleverket 2009 s 57). Så skrev HSV:s utredare som fått i uppdrag att utreda frågan om lärarutbildningens ojämna könsfördelning. Under senare år har könsfördelningen inom lärarutbildningen lyfts fram som ett problem. Åtgärder som har vidtagits har bland annat varit att rekrytera fler män bland lärarna på lärarutbildningen, att skapa manliga studentnätverk, att genomföra särskilda rekryteringskampanjer riktade till män, att anlita manliga studentambassadörer samt att lyfta fram manliga förebilder i informationsmaterial. Det har dock varit svårt att påvisa att åtgärderna har haft någon effekt (Högskoleverket 2009).

Problemet att rekrytera män till lärarutbildningen är långt ifrån nytt. Kvotering användes tidigare för att säkerställa att tillräckligt många män antogs till folkskollärarutbildningen. Kvoterna var länge 60 procent män och 40 procent kvinnor. Efter svårigheter att fylla den manliga kvoten sänktes den 1958 till 50 procent (Sparlöf 2007). Trots detta fortsatte inkvoteringen av män att slå ut många mer meriterade kvinnor (Hedlin 2009).

Det finns anledning att fråga sig varför män till läraryrket nu åter lyfts fram som en viktig fråga. Två skäl som tas upp i den ovan anförda rapporten från HSV är dels att männen behövs som förebilder, dels att arbetsplatsen vinner på att ta vara på kvinnors och mäns olikheter. Motiv som dessa har dock kritiserats för att bygga på vardagsantaganden som inte problematiseras, vilket riskerar att reproducera de könsmonster man säger sig vilja förändra (Roulston & Mills 2000; Sargent 2000; Francis & Skelton 2001; Mills, Martino & Lingard 2004; Mattsson 2005; Nordberg 2005; Johansson 2006; Cushman 2008; Martino 2008).

Ett tredje skäl som anges i rapporten är att av jämställdhetsskäl behöver både flickor och pojkar uppleva att utbildningsvalet inte är bundet av könskonventioner och föreställningar om manliga och kvinnliga yrken (Högskoleverket 2009). Detta är något vi ansluter oss till. Vi menar dock att den könsmässiga obalansen inom lärarutbildningen speglar en väldokumenterad samhällelig genusordning och åtgärder som endast syftar till att rekrytera fler män riskerar att reproducera ordningen. För att barn och unga verkligen ska uppleva att utbildningsvalet kan göras fritt och obundet av föreställningar om kvinnliga och manliga yrkesområden krävs mer långsiktiga och genomgripande åtgärder. Barn och unga behöver lärare som har kunskap för att utmana könsnormer och könskonventioner. Vi avser här kunskap om hur normalitet skapas och hur djupt förankrade maktstrukturer kopplade till bland annat kön uttrycks i vanor, förväntningar och högst vardagliga praktiker (Connell 2003; Davies 2003). Att ha både manliga och kvinnliga lärare räcker inte. Om dessa lärare dessutom förväntas bidra med könsspecifika "olikheter" är risken stor att konventioner och praktiker kopplade till kön snarare förstärks (Mattsson 2005; Nordberg 2005; Johansson 2006).

För att få till stånd en varaktig förändring måste lärare redan under sin utbildning få kunskaper i genusfrågor som rustar dem att motverka stereotypa diskurser och vardagsuppfattningar. Detta innebär att lärarutbildare för det första måste bli mer medvetna om hur de tenderar att oflekterat reproducera genusordningen, och för det andra hitta strategier för att utmana alla de föreställningar som en jämställd högskola ska motverka. Först då kan utbildningen ge lärarstuderande de redskap de behöver för att som verksamma lärare påverka och vidga könsnormerna för de barn och unga som i sin tur en dag ska göra utbildnings- och yrkesval.

SYFTE

Syftet är att lärarutbildare dels ska få en ökad kunskaps- och medvetenhetsnivå om genus- och jämställdhetsfrågor, dels ska hitta strategier för att utmana de vardagliga praktiker som motverkar jämställdhet.

ANKNYTNING TILL FORSKNING OCH ANNAN KUNSKAP

Vår konklusion om den kunskap som behövs är i linje med den kritik som förs fram i granskningar av tidigare jämställdhetsarbete. Problem som lyfts fram är att jämställdhetsfrågor tenderar att frikopplas från teorier och begrepp som har ett tydligt maktperspektiv. Något som också framhålls är att jämställdhetsåtgärder kräver kunskaper om hur genus "görs" i vardaglig praktik (Bergström 2007; Fürst Hörte & Isaksson 2007). Även en kartläggning och analys av jämställdhetsinsatser vid svenska lärosäten tar upp att många insatser bygger på oklara och oproblematiserade utgångspunkter. Överlag visar kartläggningen att lärosätenas jämställdhetsinsatser sällan kopplas till den stora mängd kunskap som finns inom det genusvetenskapliga fältet (Heikkilä & Häyrén Weinestål 2009). Kritik har dessutom riktats direkt mot lärarutbildningen när det gäller genusfrågor. Trots att undervisning om jämställdhet och genus ska ingå i lärarutbildningen har utbildningen återkommande fått påpekanden att dessa frågor är eftersatta (Mattsson 2003; Frånberg 2004; Smirthwaite 2005; Reimers 2006; Havung 2006; Sahlström 2006; SOU 2006:75; Åberg 2008).

Utgångspunkten för de åtgärder som föreslås är att genusordningen reproduceras genom vardagliga föreställningar och handlingar. När vi gör som vanligt blir resultatet inte särskilt jämställt (Connell 2003; Davies 2003). Martin (2003; 2006) liknar genus vid tyst kunskap (*tacit knowledge*). Både kunskap och reflektion krävs för att bli medveten om hur genus tar sig uttryck i den dagliga praktiken.

GENOMFÖRANDE

Utifrån ovan nämnda erfarenheter kommer ett utvecklingsarbete att ske som riktar sig till lärarutbildare. Detta kommer att göras i följande steg:

- 1 Lärarutbildare vid Linnéuniversitetet och Karlstads universitet kommer att väljas ut för att delta i projektet. Dessa kommer inledningsvis att delta i två hela utbildningsdagar på Linnéuniversitetet. Åberg och Hedlin kommer att hålla i dessa utbildningsdagar, som kommer att innehålla två huvudteman. Dels kommer lärarutbildarna att få grundläggande kunskaper om genusvetenskapliga begrepp och perspektiv. Dels kommer tidigare jämställdhetsinriktade insatser i lärarutbildningen att presenteras, diskuteras och problematiseras (exempelvis det så kallade BRYT-projektet). Utbildningsdagarna genomförs med hjälp av två gästföreläsare.
- 2 Efter utbildningsdagarna kommer forskare att följa lärarutbildarna i deras arbete under tre hela veckor under en tremånadersperiod. Genom att följa med i den löpande vardagens naturliga situationer kan vi synliggöra hur sociala relationer underbygger traditionella genusmönster, men också hur sådana utmanas. Rent konkret kommer vi att iaktta hur lärarutbildare och studenter agerar gentemot varandra, genom verbala och kroppsliga praktiker. Det kan handla om ordval, tonfall, talutrymme, kroppspositionering, klädstilar, accessoarer och så vidare.
- 3 Under undersökningsperioden kommer fyra fokusgruppsintervjuer att genomföras. Här kommer forskarna att diskutera situationer från undervisningen med lärarutbildarna. Avsikten kommer inte att vara lyfta fram enstaka utbildares förtjänster och brister, utan att istället rikta fokus mot de mekanismer som hindrar eller utmanar traditionella genusmönster och jämställdhet mellan män och kvinnor. Med detta angreppssätt kommer outtalade könsnormer att synliggöras. De blir därmed lättare att hantera och skapa handlingsstrategier för.
- 4 Efter undersökningsperiodens slut kommer samtliga involverade lärarutbildare och forskare att träffas på Karlstads universitet. Under en dag tillsammans kommer vi att forma en gemensam handlingsplan för hur lärarutbildare kan agera för att underbygga jämställdhet i lärarutbildningen.

REFERENSER

- Bergström, M. (2007). *Försök att bryta! Rapport om projekt för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden 1993–2005*. Falun: Gender School.
- Connell, R.W. (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Cushman, P. (2008). So what exactly do you want? What principal mean when they say "male role model". *Gender and Education*. Vol. 20, No. 2, pp 123-136.
- Davies, B. (2003) *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber
- Francis, B. & Skelton, C. (2001). Men teachers and the Construction of heterosexual Masculinity in the Classroom. *Sex Education*. Vol. 1, No. 1, pp 9-21.
- Frånberg, G-M. (2004). "Man måste börja med sig själv..." *Värdegrunden i den nya lärarutbildningen*. Umeå universitet: Värdegrundscentrum.
- Fürst Hörte, G. & Isaksson, A. (2007). *Jämställdhetssatsningar: I korsningen mellan genusteori och förändringsarbete*. Halmstad: NTG Jämställdhet Argus.
- Havung, M. (2006). "Du som är kvinna, du kan väl ta det, det där om genus": Om jämställdhet och genus i den nya lärarutbildningen. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*. Nr 1.
- Hedlin, M. (2009). *Konstruktionen av kön i skolpolitiska texter 1948-1994, med särskilt fokus på naturvetenskap och teknik*. Umeå Universitet: Genusforskarskolan och Institutionen för Matematik, Teknik och Naturvetenskap.
- Heikkilä, M. & Häyrén Weinestål, A. (2009). *Kartläggning och analys av jämställdhetsinsatser vid svenska lärosäten 2000-2009*. Stockholm: Delegationen för jämställdhet i högskolan.
- Högscoleverket (2009). *Man ska bli lärare: Den ojämna könsfördelningen inom lärarutbildningen – beskrivning och analys*. Stockholm: Högscoleverket.
- Johansson, H. (2006). *Brist på manliga förebilder: dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Martin, P. Y. (2003). "'Said and done" versus "saying and doing". Gendering practices, practicing gender at work'. *Gender & Society*. Vol. 17, No. 3, pp 342-366.
- Martin, P.Y. (2006). 'Practising gender at work. Further thoughts of reflexivity'. *Gender, work and organization*. Vol. 13, No. 3, pp 254-276.
- Martino, J. W. (2008). Male Teachers as Role Models: Addressing Issues of Masculinity, Pedagogy and the Re-Masculinization of Schooling. *Curriculum Inquiry*. Vol. 38, No. 2, pp 189-223.
- Mattsson, T. (2003). *Studenter genusgranskar sin utbildning: lärarutbildningen*. Linköpings universitet: Centrum för undervisning och lärande.
- Mattsson, T. (2005) *I viljan att göra det normala – en kritisk studie av genusperspektivet av missbrukarvården*. Malmö: Égalité.
- Mills, M., Martino, W. & Lingard, B. (2004). Attracting, recruiting and retaining male teachers: policy issues in the male teacher debate. *British Journal of Sociology of Education*. Vol. 25, No. 3, pp 355-369.
- Nordberg M. (2005). *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Göteborg: Arkipelag.
- Reimers, E. (2006). Always somewhere else – heteronormativity in Swedish teacher training. In: L. Martinsson, E. Reimers & J. Reingarde (Eds.) *Norms at Work: Challenging Homophobia and Heteronormativity*. Stockholm: Under Ytan.
- Roulston, K. & Mills, M. (2000). Male teachers in Feminised teaching Areas: marching to the beat of the men's movement drums? *Oxford Review of Education*. Vol. 26, No. 2, pp 221-237.
- Sahlström J. (2006). *En utmaning för heteronormen – lärares kunskapsbehov och ansvar inom områdena sexuell läggning och homofobi*. Stockholm: Under Ytan.
- Sargent, P. (2000). Real Men or Real Teachers? Contradictions in the Lives of Men Elementary Teachers. *Men and Masculinities*. Vol. 2, No. 4, pp 410-433.
- SOU 2006:75, *Jämställd förskola: Om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete. Slutbetänkande från Delegationen för jämställdhet i förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Smirthwaite, G. (2005). *Genusperspektiv och genusvetenskap*. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- Sparrlöf, G. (2007) *Vi manliga lärare. Folk skolans lärare och lärarinnor i kamp om löner och arbetsområden 1920-1963*. Linköpings universitet: Institutionen för beteendevetenskap och lärande.
- Åberg, M. (2008). *Lärardrömmar. Om makt, mångfald och konstruktioner av lärarsubjekt*. Göteborg: Mara.